

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
LAGER ONDERWIJS**

Zelfstandig project

**Ontmaskerd
Workshop Willewete**

PROMOTOR
GRIET HEITZMANN

ELINE VAN CLÉ
ZELFSTANDIG PROJECT
ACADEMIEJAAR 2016-2017

Voorwoord

Dit zelfstandig project vormt de slotscène van mijn opleiding Professionele Bachelor Lager Onderwijs aan de Hogeschool PXL.

Als uitwerking van mijn zelfstandig project koos ik voor een samenwerking met de organisatie Willewete. Ik werkte een workshop uit voor leerlingen van de derde graad van de lagere school. Als thema voor de workshop koos ik voor 'maskers' waarin leerlingen meer ontdekken van zichzelf en kunnen pronken met hun talenten zodat ze zich niet meer moeten verschuilen achter hun ware identiteit. Tijdens de workshop vertrekken kinderen vanuit het eigen talenten. Als leerkracht vind ik het belangrijk dat kinderen hun eigen talenten ontdekken en deze leren te benutten zodat ze zelfzeker in het leven kunnen staan. Door de samenwerking met de organisatie Willewete heb ik ontdekt hoe het leren op een andere manier kan zodat leerlingen intrinsiek gemotiveerd blijven. Met de workshop heb ik deze nieuwe leeromgeving nagestreefd.

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken voor de hulp en de ondersteuning bij de uitwerking van mijn zelfstandig project.

In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mijn promotor mevrouw Heitzmann. Door haar opvolging en gouden advies ben ik tot dit mooie resultaat gekomen.

In de tweede plaats wil ik graag mijn externe partner Bart Van Puyenbroeck bedanken voor zijn uitstekende begeleiding en omdat hij mij steeds bijstond met raad en daad. De gespreksmomenten met hem acht ik als zeer waardevol en waren keer op keer een bron van inspiratie. Ik neem deze motiverende gesprekken mee in mijn verdere loopbaan als leerkracht.

Ten slotte nog een speciaal woord aan Jorien Neuteleers die me ondersteunde tijdens het uitwerken van mijn zelfstandig project.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
1 Het praktijkprobleem	7
1.1 De omschrijving van het praktijkprobleem	7
1.2 Verkennen van het praktijkprobleem	7
2 Het onderzoek	8
2.1 Het onderzoeksdoel	8
2.2 De onderzoeksvraag	8
3 De relevantie van het onderwerp voor de bredere onderwijspraktijk	9
3.1 De inzetbaarheid van het product.....	9
3.2 Het gebruik van de workshop voor andere doelgroepen.....	9
4 De relevantie van het onderwerp voor de bredere onderwijspraktijk	10
4.1 De inzetbaarheid van het product.....	10
4.2 Het gebruik van de workshop voor andere doelgroepen.....	10
5 De methode van dataverzameling en data-analyse	10
5.1 Dataverzameling	10
5.2 Data-analyse	11
6 Literatuurstudie	12
6.1 De elementen van een vakoverschrijdende workshop voor kinderen	12
6.2 De letterlijke betekenis van het gegeven 'masker'	13
6.3 Het dodenmasker	13
6.4 De figuurlijke betekenis van het masker van Toetanchamon	13
6.5 Je eigen identiteit verbergen achter een masker	15
6.6 Het Oude Egypte.....	16
6.6.1 Het schrift.....	16
6.6.2 De grafcultuur.....	17
7 Omschrijving van het ontwikkelde product	18

8	De toetsing van de praktijk aan het theoretisch kader	20
9	Conclusie.....	22
10	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	22
11	Reflectie op het doorlopen onderzoeksproces	23
12	Bronnenlijst	24
13	Bijlagen	25
13.1	De ingevulde evaluatiefiche door de leerkracht	25
13.2	De ingevulde evaluatiefiches door de leerlingen.....	26
13.3	Goedkeuring publicatie in DoKs	33
13.4	De brief voor de externe partner.....	34
13.5	De bevestiging van de overlegmomenten met de externe partner	35

Inleiding

Omwille van het steeds herhalende leerproces in de klas zien we alsmear vaker dat leerlingen gedemotiveerd raken om te leren. Hun aandacht en hun leerprestaties in de klas lijden hieronder. Dankzij Willewete krijgen leerlingen de kans om in een krachtige leeromgeving te stappen. In de vorm van een workshop leren kinderen op een zelf ontdekkende manier kennis maken met nieuwe leerstof en wordt hun leermotivatie vergroot. Deze workshop biedt voor de leerlingen en de begeleidende leerkracht een nieuwe manier van leren aan. De workshop is bovendien een bron van inspiratie voor de leerkracht om deze manier van leren in te zetten in zijn of haar eigen klaspraktijk.

Willewete is een samenwerking tussen de uitgeverij Clavis en PXL-Education. Op een uitdagende, vakoverschrijdende manier bieden zij kinderen nieuwe leerstof aan. Ze maken kinderen nieuwsgierig zodat ze graag meer 'willen weten'. en van nature een leergierige houding aannemen. Zij zijn van mening dat leergierigheid in elk kind aanwezig is, maar het de taak van de leerkracht is om dit aspect bij kinderen te stimuleren en te vergroten.

Buiten de creativiteit staat ook het taalaspect centraal. Taal is volgens Willewete een belangrijk uitgangspunt. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de taalontwikkeling van kinderen die veel worden blootgesteld aan taalse vaardigheden sneller evolueert. Vooral voorlezen en het voeren van interactieve gesprekken spelen hierin een belangrijke rol.

Als invulling van mijn zelfstandig project ontwikkel ik in samenwerking met Willewete een educatieve workshop voor leerlingen van de derde graad. Deze workshop bestaat uit een verhaal, een leermoment en een muzische verwerking van het verhaal. Het verhaal is gebaseerd op een boek van de uitgeverij Clavis: 'De jongen achter het masker' van de auteur Greet Beukenkamp. Dit boek vormt mijn inspiratiebron voor de workshop. Het vertellen van en de inleving in het verhaal staan centraal. Doorheen dit rapport wordt duidelijk welke stappen ik ondernomen heb om tot dit eindproduct te komen. De uitwerking van dit eindproduct is terug te vinden in de aparte bundel 'Het product'.

Ik hoop met deze workshop de leerkrachten aan te zetten tot het creëren van een uitdagende leeromgeving waarin elke leerling zichzelf kan ontplooiën tot een leergierig kind.

1 Het praktijkprobleem

1.1 De omschrijving van het praktijkprobleem

“Hoe creëren we een nieuwe, uitdagende leeromgeving voor kinderen in de vorm van een workshop aan de hand van het boek ‘De jongen achter het masker’ van Greet Beukenkamp?”

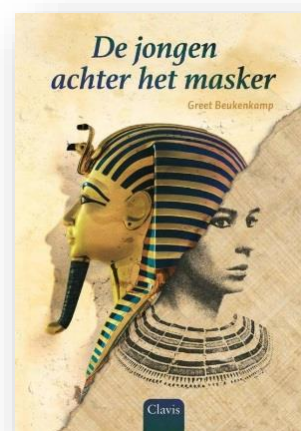
Samen met mijn externe partner, het educatief centrum Willewete, werk ik een workshop uit rond het thema ‘maskers’. Willewete is een samenwerking tussen de uitgeverij Clavis en PXL-Education. Door deze organisatie worden kinderen ondergedompeld in een nieuwe leeromgeving. Ze komen in aanraking met de verschillende schoolse vakken zoals taal, wiskunde, ICT, wereldoriëntatie en de muzische vakken. Leerlingen komen samen met hun klasleerkracht naar de Abdij van Herkenrode waar de workshop plaatsvindt. Kinderen gaan dan op een zelf ontdekkende manier aan de slag met de probleemstellingen die tijdens de workshop aan bod komen.

Mijn taak is om een gelijkaardige workshop te ontwerpen waarin ikzelf zal optreden als verhaalverteller en deskundige didacticus. In de praktijk stelt zich het volgende probleem: Leerkrachten vallen vaak in hun oude gewoontes. Ze volgen de handleiding voor de lessen elk jaar opnieuw, waardoor er weinig ruimte is voor een nieuwe manier van leren. Hierdoor raken kinderen gedemotiveerd en beschouwen ze de schoolse leeractiviteiten als saai en eentonig. Ze willen nieuwe leerstof verwerken op een zelf ontdekkende en uitdagende manier. Ze willen hun eigen talenten ontdekken en laten zien tijdens het verwerken van de nieuwe leerstof. Tijdens deze workshop leren leerlingen en leerkrachten dat leren ook op een andere manier kan.

1.2 Verkennen van het praktijkprobleem

Ter verkenning van het praktijkprobleem heb ik enkele workshops van Willewete bijgewoond. Tijdens het bijwonen van deze workshops heb ik gelet op een aantal aspecten die terugkomen doorheen de workshops. Zo heb ik er op gelet op welke momenten de leerlingen het meest aandachtig zijn en waarom dit zo is. Ook heb ik gelet op de aanbreng van de nieuwe leerstof doorheen de workshop. Na afloop van elke workshop heb ik deze aspecten samen met Bart, de uitvoerder, besproken. De evaluatieformulieren die zowel door de leerkrachten als de leerlingen werden ingevuld, nam ik door. Op deze manier kreeg ik een beter zicht op wat de leerlingen en de leerkrachten als belangrijk of origineel achten.

Elke workshop vertrok steeds vanuit een boek van de uitgeverij Clavis. Na mijn verdieping in de aangeboden workshops, ging ik op zoek naar een boek wat de storyline voor mijn workshop zou vormen. Ik koos voor het boek ‘De jongen achter het masker’ van de auteur Greet Beukenkamp. Het boek gaat over het leven van Toetanchamon en het leven na zijn dood. Toetanchamon is al gestorven in het boek. We horen vooral verhalen verteld door Maïa, de voedster van Toetanchamon. Zij is eigenlijk de tante van Toetanchamon, maar heeft hem grootgebracht. In haar gedachten praat ze tegen hem. Er zijn geruchten dat de dood van Toetanchamon geen ongeluk was. Maïa heeft Toetanchamon beloofd dat ze altijd voor zijn vrouw zou klaarstaan, mocht hij ooit sterven. Die belofte plaatst haar in de strijd om de troon.

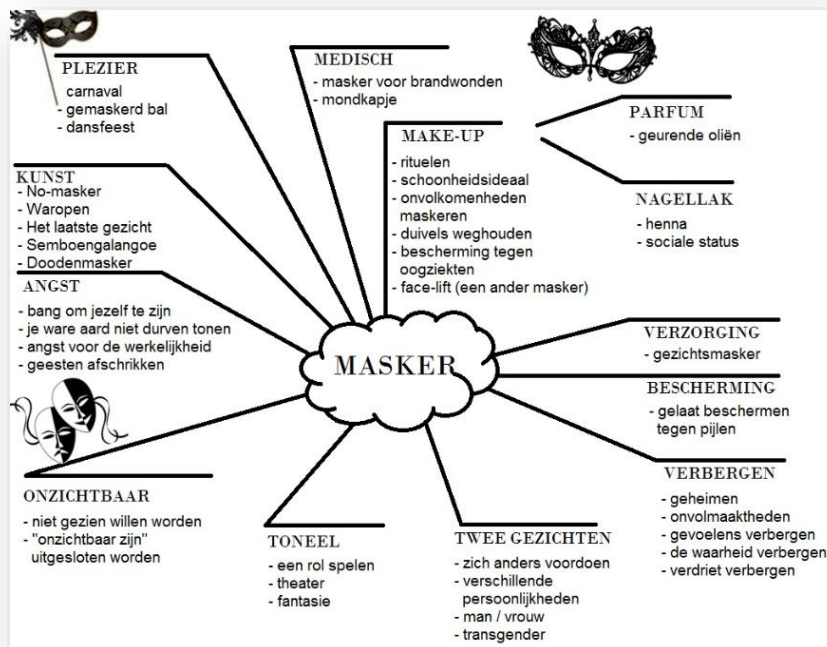
2 Het onderzoek

2.1 Het onderzoeksdoel

“Hoe ontwerp ik een vakoverschrijdende workshop voor leerlingen van de derde graad vertrekkende vanuit een boek?”

Na het kiezen van een boek ben ik op zoek gegaan naar een manier om dit verhaal als rode draad doorheen mijn workshop weer te geven. Vooral het eerste deel van het boek heeft me geïnspireerd voor het thema van mijn workshop. Ik ontdekte wie Toetanchamon werkelijk was achter zijn masker. Met deze ontdekking was ook mijn thema bekend: maskers.

Om een beter zicht te krijgen op het thema maakte ik voor mezelf een mindmap die vertrok vanuit het onderwerp maskers. Dankzij deze mindmap kreeg ik een beter zicht op de deelaspecten van het thema. Hierna koos ik een aantal onderdelen die ik verder wou uitwerken in mijn workshop.

Mijn workshop rond het thema maskers zal een nieuwe, krachtige leeromgeving bieden voor kinderen van de derde graad. Dit bracht mij tot mijn onderzoeksvraag.

2.2 De onderzoeksvraag

“Hoe vertalen we het concept masker in een vakoverschrijdende, creatieve workshop?”

Mijn analyse om een antwoord te vinden op deze onderzoeksvraag bestaat uit drie delen. In eerste instantie onderzoek ik de elementen die een workshop voor leerlingen van de lagere school bevat. In tweede instantie onderzoek ik de redenen waarom kinderen hun eigen identiteit zouden kunnen verbergen achter een masker. Tot slot ga ik op zoek naar zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis van een masker en welke betrekking dit heeft op het leven van Toetanchamon.

3 De relevantie van het onderwerp voor de bredere onderwijspraktijk

3.1 De inzetbaarheid van het product

Het product omvat een vakoverschrijdende, creatieve workshop voor leerlingen van de derde graad van de lagere school en is inzetbaar door alle onderwijzers.

Deze workshop werd gegeven op de zolder van de Abdij van Herkenrode. De zolder biedt een prachtige locatie voor het geven van deze workshop. De leerlingen komen terecht in een nieuwe en onbekende ruimte waardoor de nieuwsgierigheid geprikkeld wordt. Het is absoluut geen vereiste dat deze workshop op de zolder gegeven wordt, maar een ander lokaal dan hun eigen klaslokaal geeft zeker een meerwaarde.

De workshop is geschikt voor leerlingen van de derde graad omdat deze kinderen over het juiste denkniveau beschikken om te begrijpen wat het verbergen van jezelf achter een masker inhoudt. Deze kinderen kunnen de juiste reflecties maken en zullen op deze manier meer over zichzelf ontdekken gedurende de workshop. De leeractiviteiten doorheen de workshop zijn gekoppeld aan de eindtermen van het lager onderwijs en zijn bovendien vakoverschrijdend.

3.2 Het gebruik van de workshop voor andere doelgroepen

Niet enkel leerkrachten uit basisschool kunnen beroep doen op dit product, maar ook de leerkrachten uit de eerste graad van het secundair onderwijs. Hiervoor dient een wijziging in de eindtermen te worden voorzien. Mits enkele aanpassingen in de workshop kan deze ook ingezet worden in de tweede graad van de lagere school.

Ik hoop dat de leerkrachten uit het lager onderwijs de nodige informatie en inventiviteit uit deze workshop kunnen putten wat betreft het vakoverschrijdend en creatief werken.

4 De relevantie van het onderwerp voor de bredere onderwijspraktijk

4.1 De inzetbaarheid van het product

Het product omvat een vakoverschrijdende, creatieve workshop voor leerlingen van de derde graad van de lagere school en is inzetbaar door alle onderwijzers.

Deze workshop werd gegeven op de zolder van de Abdij van Herkenrode. De zolder biedt een prachtige locatie voor het geven van deze workshop. De leerlingen komen terecht in een nieuwe en onbekende ruimte waardoor de nieuwsgierigheid geprikkeld wordt. Het is absoluut geen vereiste dat deze workshop op de zolder gegeven wordt, maar een ander lokaal dan hun eigen klaslokaal geeft zeker een meerwaarde.

De workshop is geschikt voor leerlingen van de derde graad omdat deze kinderen over het juiste denkniveau beschikken om te begrijpen wat het verbergen van jezelf achter een masker inhoudt. Deze kinderen kunnen de juiste reflecties maken en zullen op deze manier meer over zichzelf ontdekken gedurende de workshop. De leeractiviteiten doorheen de workshop zijn gekoppeld aan de eindtermen van het lager onderwijs en zijn bovendien vakoverschrijdend.

4.2 Het gebruik van de workshop voor andere doelgroepen

Niet enkel leerkrachten uit basisschool kunnen beroep doen op dit product, maar ook de leerkrachten uit de eerste graad van het secundair onderwijs. Hiervoor dient een wijziging in de eindtermen te worden voorzien. Mits enkele aanpassingen in de workshop kan deze ook ingezet worden in de tweede graad van de lagere school.

Ik hoop dat de leerkrachten uit het lager onderwijs de nodige informatie en inventiviteit uit deze workshop kunnen putten wat betreft het vakoverschrijdend en creatief werken.

5 De methode van dataverzameling en data-analyse

5.1 Dataverzameling

Bij aanvang van mijn zelfstandig project, nam ik als begeleider deel aan de workshop 'Vliegen' op Willewete. De workshop werd gegeven door Bart, mijn externe partner. Ik hielp de leerlingen te begeleiden doorheen de activiteiten. Op deze manier kreeg ik snel een zicht op wat een educatieve workshop op Willewete inhoudt. De workshop 'Vliegen' is geschikt voor leerlingen van de lagere school uit het vierde, vijfde en zesde leerjaar. Later nam ik ook deel aan de workshop 'De Zolderling'. Deze workshop is geschikt voor leerlingen van de lagere school uit het derde, vierde, vijfde of zesde leerjaar. Deze workshops werden achteraf uitvoerig besproken met Bart, zo kreeg ik meer inzicht op de belangrijke aspecten die aan bod komen tijdens de workshop zoals de zelfstandigheid van de leerlingen, de creativiteit en het vakoverschrijdende aspect. Van beide workshops heb ik ook de evaluatieformulieren van de leerkrachten en de leerlingen ingekeken. Zowel de observatie als de participatie aan deze workshops waren zeer zinvol voor mij omdat ik op deze manier voor mezelf een beter beeld kon vormen van hoe mijn eigen workshop er zou moeten uitzien. Ook heb ik zelf kunnen ervaren wat een nieuwe, krachtige leeromgeving biedt voor leerlingen en leerkracht.

Aansluitend ging ik, om een antwoord te verkrijgen op mijn onderzoeksvraag, op zoek naar de belangrijke elementen die in een workshop aan bod moeten komen. Ik onderzocht hiervoor het eindwerk van Caren Boes. Meer informatie hieromtrent vindt u terug in mijn literatuurstudie.

Vervolgens ging ik op zoek naar een boek waaruit mijn workshop kon vertrekken. Ik koos voor het boek 'De jongen achter het masker' van de auteur Greet Beukenkamp. Na het boek gelezen te hebben, ging ik op zoek naar het thema voor de workshop. Ik koos voor het thema 'maskers' wat de storyline doorheen mijn workshop zou worden. Nadat ik mijn thema gekozen had, ging ik op zoek naar elementen die gelinkt konden worden aan het thema. Ik deed dit met behulp van een mindmap. Op die manier kon ik relevante subthema's selecteren waarop ik mijn verdere literatuurstudie kon bouwen. Ten slotte informeerde ik mij over de gekozen subthema's. Deze informatie nam ik op in mijn literatuurstudie waarna ik dan gericht met de workshop zelf aan de slag ging.

5.2 Data-analyse

Na elke workshop noteerde ik voor mezelf kort wat de plus- en de minpunten waren. De workshops bieden meer dan één vak aan. Hierdoor worden de leerlingen niet geconfronteerd met het vak wiskunde, waar ze bijvoorbeeld minder goed in zijn. Ze gaan vakoverschrijdend aan het werk en verkrijgen zo een betere succeservaring.

Tijdens de workshop ging ik na op welke momenten doorheen de workshop de leerlingen het meest enthousiast en aandachtig waren. Met deze aspecten heb ik rekening gehouden tijdens het uitwerken van mijn eigen workshop. De workshop vertrekt vanuit een verhaal dat de leerlingen hun fantasie prikkelt. Ze worden nieuwsgierig en willen steeds meer weten. Doorheen het verhaal is het eveneens belangrijk om de geloofwaardigheid van het verhaal te behouden, zo is de betrokkenheid bij de leerlingen hoger en krijgt hun enthousiasme een boost.

Ik kreeg een duidelijk beeld van de onderdelen die leerlingen als belangrijk ervaren door enerzijds de gesprekken met Bart, na de gevolgde workshop, en anderzijds door de evaluatiefiches van de leerkrachten en de leerlingen. De leerkrachten formuleerden hierop steeds duidelijk wat zij zo goed vonden aan een workshop en dit gaf me een ruimer zicht van waar ik de nadruk op moest leggen in mijn workshop.

Door het beleven van de workshops kon ik de informatie over de belangrijke aspecten in een workshop beter plaatsen. Ik kon de informatie linken aan de punten die ik gezien had tijdens de workshop.

Het boek heb ik gekozen op basis van eigen interesse en aanknopingsmogelijkheden. Het thema dat in het boek aan bod komt, wordt vaak vergeten in de lagere school. Kinderen leren wel over farao's, maar Toetanchamon komt zelf weinig aan bod. Tijdens mijn workshop wou ik ook nieuwe kennis bijbrengen bij de leerlingen, vandaar dat dit voor mij het geschikte boek was.

6 Literatuurstudie

In deze literatuurstudie tracht ik een antwoord te formuleren op mijn onderzoeksvraag: 'Hoe vertalen we het concept masker in een vakoverschrijdende, creatieve workshop?'. Om deze vraag zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden onderzoek ik wat een creatieve workshop inhoudt en waarom kinderen hun eigen identiteit verbergen achter een masker. Als laatste onderzoek ik wat de letterlijke en figuurlijke betekenis van een masker is en welke betrekking dat heeft op het leven van Toetanchamon

6.1 De elementen van een vakoverschrijdende workshop voor kinderen

Een vakoverschrijdende workshop biedt een rijke leeromgeving aan voor kinderen waarin ze op een uitdagende manier kennis maken met nieuwe leerstof. Uit het onderzoek van Caren Boes, een afgestudeerde leerkracht lager onderwijs, blijkt dat de didactische aanpakken van Willemete volledig bijdragen tot een rijke leeromgeving voor kinderen¹. Creativiteit is een belangrijk aspect in het onderwijs. Hierover bestaan veel misvattingen. Creativiteit gaat veel verder dan kunst alleen². Je bent creatief wanneer je nieuwe dingen doet met een object, een idee vanuit een andere hoek bekijkt of op een nieuwe manier combineert, problemen op een eigenwijze manier oplost, nieuwe woorden verzint, een nieuwe kleur of vorm aan iets bestaands toewijst, etc. Bij creativiteit draait het om bestaande ideeën achter je laten, ervan loskomen en ze op een andere manier benaderen.

In ons onderwijs leren we niet altijd omgaan met passie, originaliteit en creativiteit³. Vandaar dat we het in onze hedendaagse maatschappij moeilijk hebben met veranderingen. Het huidige onderwijs denkt te veel in hokjes waardoor dit voor leerlingen geen rijke leeromgeving biedt. Leerlingen verliezen hierdoor hun betrokkenheid. Een rijke leeromgeving zorgt voor een grotere betrokkenheid en meer leerkansen bij kinderen. Dankzij een grotere betrokkenheid zullen kinderen hun kennis beter ontwikkelen en opslaan in hun geheugen.

Creativiteit draait ook om talenten. Het is dan ook nodig dat kinderen de mogelijkheid krijgen om hun talenten te ontdekken en hiermee leren omgaan. Door gebrek aan verschillende werkvormen en functionele, vakoverschrijdende opdrachten zetten leerkrachten vaak in op slechts enkele van deze talenten waardoor niet elk kind aangesproken wordt. Tijdens de workshop is het van groot belang om de meervoudige intelligenties van Gardner⁴ op een zo goed mogelijke manier aan te spreken. Hierdoor zal er een hoge betrokkenheid zijn doorheen de workshop.

Leerlingen kunnen zich dankzij het vakoverschrijdend werken in een workshop beter uitleven tijdens een opdracht. Leerlingen vragen zich af waar en wanneer ze de aangeboden leerstof per vakgebied nog kunnen gebruiken in hun verdere leven. Dankzij het vakoverschrijdend werken wordt de leerstof doelgericht. Ze kunnen dan de kennis van verschillende vakgebieden aan elkaar linken. Dankzij het vakoverschrijdend werken kunnen leerlingen hun metacompententies ten volle ontwikkelen. Dit is totaliteitsonderwijs.

¹ Boes, C. (2016). *Bachelorproef Workshop Willemete Tempo*, Hasselt

² Staes, J. (2013). "Het onderwijs heeft kuddeschapen van ons gemaakt". Retail detail

³ Robinson, K. (2006). *TED "Scholen doden de creativiteit"*

⁴ Pausenberger, P.(s.d.). *Meervoudige intelligentie van Gardner*

Het creatief denken is ook van groot belang tijdens de workshop. Dankzij een duidelijke omkadering van de opdracht door een probleemstelling kan het creatief denkproces gestimuleerd worden. Deze omkadering zorgt voor een focus en een doel binnen de opdracht waardoor leerlingen gericht te werk kunnen gaan. Tijdens een workshop wordt er vooral aan thematisch werken gedaan, waardoor leerstofgebieden automatisch vakoverschrijdend aangeboden worden wat zorgt voor een hoge betrokkenheid en dus extra leeransen (Boes, 2016).

Uit deze informatie neem ik de creativiteit en het vakoverschrijdend werken mee als troeven in mijn eigen workshop.

6.2 De letterlijke betekenis van het gegeven ‘masker’

Het gegeven ‘masker’ betekent bij ons dat je je eigen gezicht verstopt achter een ander gezicht. Dit kan zowel letterlijk als figuurlijk beschouwd worden. Wanneer we het woord ‘masker’ horen, denken we meteen aan carnaval. Achter carnaval schuilt echter een andere betekenis dan enkel het verkleeden en plezier maken. De oorsprong hiervan ligt in Venetië. De stad Venetië staat bekend om het vieren van carnaval. Jaarlijks worden hier meerdere dagen voor uitgetrokken en wordt het feest uitbundig gevierd. Mensen uit verschillende landen trokken naar Venetië om zich uit te leven, waaronder ook prinsessen. Om hun anonimiteit te bewaren droegen zij maskers. Dankzij deze onbekende identiteit konden zij dan veel geld besteden aan gokken, alcohol en andere onaanvaardbare activiteiten.

De functie van een masker bij ons gaat nog wat verder dan enkel het gegeven ‘carnaval’. In de medische wereld wordt er veel gebruik gemaakt van maskers om de gezondheid van mensen te beschermen. Denk maar aan een ernstige brandwonde in het gezicht, een ontploffing van de gasfabriek of het werken met giftige stoffen. Voor al deze gevaren kan een masker je gezondheid beschermen.

6.3 Het dodenmasker

Een andere vorm van een masker is het dodenmasker. Het dodenmasker is een afgietsel van het gezicht van een dode. Deze traditie is al eeuwenoud. Vooral bij oude beschavingen, zoals die van de Egyptenaren, werd het gelaat van de overledene bewaard in de vorm van was of gips. De dodenmaskers dienden als model voor de beeldhouwer. Hij kon hier dan een portret uit steen van maken. Maar ze werden ook gebruikt bij de uitvaart van overledenen als een herinnering.⁵

Net zoals vele andere farao's droeg Toetanchamon een dodenmasker. Tijdens de ontdekking van zijn graf tombe werd zijn dodenmasker ontdekt. Verschillende bronnen, waaronder een artikel van Alexander Verstraete, luiden echter dat het masker van Toetanchamon oorspronkelijk dat van Nefertiti was, de moeder van Toetanchamon.⁶

6.4 De figuurlijke betekenis van het masker van Toetanchamon

Toetanchamon is voor de meesten een onbekende farao. Zijn naam is wel gekend, maar verder is er weinig bekend over deze farao. Hij regeerde voor een korte periode over het Oude Egypte van 1333 v.Chr. tot 1323 v.Chr. Hij vocht geen oorlogen uit, stelde geen verstandige nieuwe wetten op en stierf op jonge leeftijd. Ik bestudeerde het leven van Toetanchamon, zowel voor als na zijn geboorte. Ik vertel u wie zijn vader was, hoe hij regeerde en hoe het leven van Toetanchamon als farao eruit zag.

⁵ Berger, C. (2004). *Dodenmaskers*, Nederland [http://www.cultuurwijzer.nl/oud/i000527.html]

⁶ Verstraete, A. (2015). *Gouden dodenmasker Toetanchamon oorspronkelijk gemaakt voor Nefertiti*, De Redactie

Dankzij de ontdekking van de graftombe van Toetanchamon in 1922 door de archeoloog Howard Carter, zijn we meer te weten gekomen over het leven van Toetanchamon. Zowel de graftombe van Toetanchamon als verschillende muurschilderingen uit het Oude Egypte bleven bewaard onder het droge zand. De muurschilderingen waren de denkwijzers van de mensen. Ze vertellen ons waar de mensen in geloofden en over welke wetenschappelijke kennis ze beschikten.⁷

Toetanchamon is geboren in het jaar 1341 V.Chr. Hij werd farao toen hij negen jaar oud was. Hij was een rijke farao. Dit blijkt uit de vondsten in zijn graftombe. Zijn gouden masker was hier één van. Buiten het masker werden er gouden oorsieraden bekleed met edelstenen en twee dolken gevonden waarvan beide een gouden omhulsel hadden.⁸

Toetanchamon had nog een oudere broer, Semenckare⁹. Hij hielp zijn vader het land te regeren. De vader van Toetanchamon, Achnaton, dreef het monotheïsme door. Hij introduceerde de zonnegod Aton als enige god. Hij verbood de oude ceremonies in de tempels en stuurde de priesters van de oude Egyptische goden weg. Hij verving de oude rituelen door nieuwe rituelen voor het aanbidden van de god Aton¹⁰. Aton werd gezien als de levengevende zon. Daarom was hij zeer heilig. Achnaton liet een geheel nieuwe stad bouwen aan de overkant van de Nijl om de zonnegod te vereren. Hij noemde de stad Achet-Aton. De stad bezat verschillende tuinen en paleizen. Achnaton had veel volgelingen, maar ook menige tegenstanders. De oude priesters en paleisambtenaren waren woedend omwille van de geloofsovertuiging van Achnaton. Zij wilden het polytheïsme in stand houden. Hierdoor dreigde ook een groot deel van het Egyptische volk in opstand te komen.

Achnaton en Semenckare stierven waardoor Toetanchamon op zijn beurt de titel als farao op zich moest nemen. Hij was te jong om het land te regeren en werd bijgestaan door zijn vizier Horemheb. Ook de schrijvers aan het hof en de oude priesters stonden hem bij. De schrijvers en de priesters verwijderden Achnatons naam van de tempels en braken zijn nieuwe stad af. Het monotheïsme werd opgeheven. Toetanchamon werd geboren als Toetanchaton, maar veranderde na de regeerperiode van zijn vader zijn naam zelf in Toetanchamon. Toetanchamon en zijn familie keerden terug naar Malkata waar hij in een nieuw paleis woonde. Hier leerde hij over wetten en bestuur van het Oude Egypte. Toen hij bijna negentien jaar oud was stierf hij onverwacht. Toetanchamon moest opgevolgd worden. Samen met zijn vrouw Ankhesenamun kreeg hij een dochter. Ze was een voldragen kind dat kort na de geboorte stierf. Later kregen ze dan opnieuw een dochter maar na zeven maanden zwangerschap werd het kind dood geboren.

DNA-onderzoek heeft aangetoond dat Toetanchamon een kind is ontstaan uit incest. Zoals het in de Egyptische dynastieën wemelt van de broer-zus-huwelijken, luiden de vermoedens dat de ouders van Toetanchamon ook broer en zus waren. Sommigen denken hier echter anders over. De Franse Egyptoloog, Marc Gabolde, citeert: "Niet de zus van Achnaton, maar Nefertiti was de moeder van farao Toetanchamon." (Gabolde, 2013). Achnaton en Nefertiti hadden samen zes dochters. Lang dachten onderzoekers dat Toetanchamon ook een zoon was van Nefertiti totdat DNA-onderzoek aanwees dat Toetanchamons ouders broer en zus waren. Achnaton en Nefertiti waren neef en nicht. De egyptoloog Marc Gabolde interpreteerde de resultaten van het DNA-onderzoek echter op een andere manier. Hij ontdekte dat er nog een familieverband is dat in dezelfde uitkomst kan resulteren. Wanneer neven en nichten drie generaties op rij met elkaar trouwen, kan dit DNA-resultaat ook optreden.

⁷ Layton Strom, L. (1999). *Het journaal van de Egyptische wetenschap*, Gent, Uitgeverij Abimo)

⁸ Macdonald, F. (1998). *De wereld in de tijd van Toetanchamon*, Harmelen, Uitgeverij Corona

⁹ Macdonald, F. (1998). *De wereld in de tijd van Toetanchamon*, Harmelen, Uitgeverij Corona

¹⁰ Macdonald, F. (1998). *De wereld in de tijd van Toetanchamon*, Harmelen, Uitgeverij Corona

Het DNA van de derde generatie lijkt dan op het DNA van een broer en zus¹¹. Of we hier ooit zekerheid over zullen krijgen blijft een onbeantwoorde vraag. De hele familie van Toetanchamon blijkt op incestueuze wijze ontstaan. Door deze relatie tussen de ouders van de jonge farao, verkeerde hij in een slechte gezondheid. Hij had een klompvoet als gevolg van een botziekte waardoor hij enkel leunend op een stok vooruit kon. Verder leed hij ook aan malaria.¹²

Na de ontdekking van de graftombe van Toetanchamon, gingen wetenschappers onderzoeken hoe hij gestorven was. Ze deden dit aan de hand van röntgenfoto's en een CT-scan. Aan de röntgenfoto van de schedel van Toetanchamon, konden wetenschappers afleiden dat hij een zware klap op het achterhoofd gekregen had. Wetenschappers dachten eerst dat hij hierdoor gestorven was. Later zag de radioloog op de CT-scan dat hij een gebroken been had. Mogelijk had hij hier een infectie aan opgelopen en is hij hieraan overleden¹³. Wanneer en hoe hij dit been brak en de klap op zijn achterhoofd incasseerde is tot op heden onbekend. Vermoedelijk gebeurde dit tijdens een veldslag.

6.5 Je eigen identiteit verbergen achter een masker

Vaak gebeurt het dat mensen zich anders voordoen dan dat ze eigenlijk zijn. Ze verbergen hun ware ik achter een masker van iemand wie ze willen zijn. Ook Toetanchamon verborg zijn ware ik achter zijn masker. Hiermee kwam hij over als een zelfzekere, sterke farao. Maar achter dat masker schuilde een jonge farao die in een slechte gezondheid verkeerde. Ik onderzoek verder waarom mensen een andere identiteit aannemen.

Gangbare kwalificaties van een verstoorde identiteit zijn crisis, verwarring, conflict, onzekerheid, verlies en gebrek. Door een gebrek aan zelfkennis en verwarring over wie we zijn en waar we voor staan, wordt het moeilijk voor de mensen om hun eigen identiteit uit te dragen. Vaak zijn dit jongeren die op zoek zijn naar hun eigen identiteit. Ze zoeken naar een identiteit die hen weerbaarheid en houvast biedt, maar ook waarin ze eigenwaarde kunnen vinden¹⁴. Frustratie, vervreemding, verlies conflict,... kunnen zorgen voor een verstoring van de identiteit waardoor mensen zich anders gaan gedragen dan gewoonlijk.

“We zijn een lichaam, maar ook iets dat zich ophoudt achter dat lichaam.” (Houwer, 2011, p.2). Mensen met gebrek aan zelfkennis en eigenwaarde hebben het moeilijk met trouw blijven aan zichzelf. Ze ervaren op ieder moment een nieuwe versie van zichzelf, waarnaar ze zich dan ook gedragen¹⁵. Ze hebben geen voeling met hun ware ik en dat is waar de worsteling met hun identiteit vandaan komt. Maar deze worsteling vindt enkel plaats omdat we al iemand zijn. We zijn iemand alvorens we onze eigen ik in twijfel kunnen stellen.

Het is ook zo dat onze geglobaliseerde maatschappij steeds meer van ons verwacht. De arbeidsmarkt vraagt om steeds meer differentiatie en specialisering. Volgens Houwer worden we steeds beter in steeds minder (Houwer, 2011). Daarnaast worden we met zoveel tegenstrijdige informatie en analyses om de oren geslagen dat iedereen het gevoel heeft dat hij steeds onwetender wordt. We voelen ons dommer dan ooit tevoren en dat nog wel in een tijdperk waarin er zoveel kennis voorhanden is.

¹¹ Kraaijvanger, C. (2013) *Was Nefertiti dan toch de moeder van Toetanchamon?*

¹² Kraaijvanger, C. (2013) *Was Nefertiti dan toch de moeder van Toetanchamon?*

¹³ Layton Strom, L. (1999). *Het journaal van de Egyptische wetenschap*, Gent, Uitgeverij Abimo

¹⁴ Verkuyten, M. (2010). *Identiteit en diversiteit*, Amsterdam, University Press

¹⁵ Houwer, G. (2011). *Ik, mezelf en wij: over de constructie van onze identiteit*, Leuven, University Press

We horen de dag van vandaag steeds meer dat de mensheid in hokjes is opgedeeld. Iedereen wilt in een bepaald hokje passen en gaat zich daarom anders voordoen. Mensen passen zich voortdurend aan aan de verwachtingen die anderen van hen hebben. Deze hokjesverdeling herbergt een gevaar in zich. Vanuit onze steeds kleiner wordende hokjes zien we de ander als anders zijnde. Dit is op zich niet slecht. Het is zelfs belangrijk dat we de ander niet reduceren tot een reeds bestaand stereotype. We moeten de ander in zijn individualiteit en eigenheid laten bestaan. Het gevaar is echter het respect hiervoor. We moeten elkaars eigen zijn respecteren en het ervaren als een anders-zijn waar we veel van kunnen leren.¹⁶

Hoewel transparantie en authenticiteit de dag van vandaag als belangrijke waarden gezien worden, laat de mens niet alles van zichzelf zien. We verhullen onze werkelijke gedachten achter een masker, soms heel subtiel.¹⁷

Ook kinderen dragen vaak een masker om hun ware identiteit te verbergen. Ze doen dit omdat ze zich niet goed in hun vel voelen, omdat ze zich niet gewaardeerd voelen door anderen of omdat ze simpelweg niet weten wie hun ware ik is. Ze kennen hun talenten niet en denken vaak dat ze niks kunnen, dat ze niks voorstellen.

Kinderen zetten verschillende maskers op. Het masker wat ze thuis dragen is vaak erg verschillende ten opzichte van het masker dat ze dragen op school of in de sportvereniging. Bij kinderen draait het er vaak vooral om dat ze veel vrienden hebben en geliefd worden door de anderen. Ze hebben angst om uit de boot te vallen en gepest of uitgesloten te worden. Ze passen hun eigen masker aan naargelang het gedrag en het masker van anderen.

Daarbuiten zijn er nog enkele oorzaken die ervoor kunnen zorgen dat kinderen zich gaan verbergen achter een masker. Denk maar aan de genderidentiteit.¹⁸ Ongeveer 0,7 procent van de bevolking voelt zich psychisch meer het andere dan het eigen geboortegeslacht. Dit zorgt bij jonge kinderen voor verwarring, waardoor ze hun eigen identiteit in twijfel gaan trekken. Uit deze studie kan ik concluderen dat we allemaal anders zijn en verlangen om gerespecteerd en gewaardeerd te worden. Wanneer we merken dat dit niet door iedereen gebeurt, gaan we ons anders gedragen. We zijn vaak op zoek naar onszelf en vinden onze ware ik gaandeweg met vallen en opstaan.

6.6 Het Oude Egypte

Om een aantal activiteiten doorheen mijn workshop vorm te geven, heb ik me ook verdiept in enkele onderdelen van het Oude Egypte: het schrift en de grafcultuur.

6.6.1 Het schrift

In het Oude Egypte kenden de Egyptenaren drie verschillende schriftsystemen: het demotisch schrift, het hiëratisch schrift en het hiërogliefenschrift. Het eerste schrift was het hiërogliefenschrift. Later werd dit vereenvoudigd tot het hiëratisch schrift en nog later tot het demotisch schrift.¹⁹

¹⁶ Houwer, G. (2011). *Ik, mezelf en wij: over de constructie van onze identiteit*, Leuven, University Press

¹⁷ Van Marwijk, F. (s.d.). *De maskers die mensen dragen* [www.lichaamstaal.com/]

¹⁸ Olson, K. (2016). Mental health of transgender children who are supported in their identities, Verenigde staten, American Academy of Pediatrics

¹⁹ Heitzmann, G. (s.d.). *Cursus Tijd: De Prehistorie en de Oudheid*, Hasselt

Het demotisch schrift werd gebruikt door de ambtenaren en de schrijvers. Het werd opgelegd door de farao om duidelijkheid te scheppen. Demotisch schrift werd afgeleid van zowel het hiëratisch schrift als het hiërogliefenschrift. Eerst werd het vooral gebruikt voor juridische en bestuurlijke documenten maar later gebruikte men het ook voor literaire en vooral religieuze teksten.

Het hiëratisch werd met inkt op papyrus geschreven. Het werd gebruikt om heilige boodschappen op te schrijven zoals teksten over goden of het boek der doden, het boek dat meegegeven werd met de overledene in zijn graf. De tekens die gebruikt werden in het hiëratisch schrift zijn afgeleid van het hiërogliefenschrift, maar ze zijn minder gedetailleerd. Administratieve teksten, heilige teksten en inscripties werden meestal geschreven in het hiëratisch.

Het hiërogliefenschrift is een zeer ingewikkeld schrift dat als eerst is ontstaan bij de Egyptenaren in het Oude Egypte. Het werd beschouwd als het kunstschrift. Dankzij de ontdekking van de Steen van Rosetta, ontdekte men ook dat er een verklaring achter de symbolen verborgen zat. De Steen werd gevonden in het jaar 1799. In het jaar 1822 kondigde de Franse geleerde Jean-François Champollion aan dat hij de Steen ontcijferd had. Op de steen staan een tekst in drievoud, steeds in een andere taal waaronder het hiërogliefenschrift.²⁰

6.6.2 De grafcultuur

Het verloop van de begrafenis was afhankelijk van het vermogen van de overledene en zijn familie. Hoe groter het vermogen, hoe groter en luxueuzer het graf was. Gewone mensen werden begraven in een kuilgraf. Dit is een kuil gegraven in het zand met daarop een heuvel van puin. Het rijkere volk, zoals de farao's en de priesters, werd begraven in mastaba's. Deze mastaba's evolueerden later tot trappiramides. Dit was een bouwsel van steeds kleinere mastaba's op elkaar. De trappiramide werd verder ontwikkeld tot de knikpiramide. Na nog enkele verbeteringen ontstond de perfect geometrische piramide zoals we hem vandaag de dag kunnen terugvinden in Egypte. In deze piramides liggen de farao's begraven.²¹ Hoe groter de piramide, hoe hoger het aanzien en de rijkdom van de farao.

²⁰ Rijksmuseum van Oudheden. (2010). Steen van Rosetta, Gent [<http://vandaagindegeschiedenis.nl/27-september/>]

²¹ Heitzmann, G. (s.d.). *Cursus Tijd: De Prehistorie en de Oudheid*, Hasselt

7 Omschrijving van het ontwikkelde product

Door de observaties van de workshops en de evaluatiefiches die leerkrachten en leerlingen invulden, kreeg ik een beeld van hoe mijn eigen workshop er uit zou moeten zien. De meningen van zowel de leerkrachten als de leerlingen vond ik uitermate belangrijk en nam ik als leidraad mee gedurende het maken van mijn eigen workshop. De workshop, die vertrok vanuit een boek, moest uitdaging en creativiteit bieden voor de leerlingen. Bovendien moest het verhaal geloofwaardigheid uitstralen zodat de leerlingen geboeid zouden blijven. Ik werkte een workshop uit die aan deze aspecten voldeed.

Mijn workshop, die geschikt is voor de leerlingen van de derde graad van het lager onderwijs, is gebaseerd op het boek 'De jongen achter het masker' van de auteur Greet Beukenkamp. In het boek maakt men kennis met het leven van Toetanchamon. Hij verborg zijn ware identiteit achter een masker, zijn masker als farao. In het boek kan je duidelijk afleiden dat Toetanchamon niet gelukkig is met de manier waarop hij leeft als farao. Het verhaal doorheen mijn workshop vertrekt dan ook vanuit zijn leven. Ik vertel de leerlingen over de moeilijke jeugd van Toetanchamon als farao en hoe hij zijn ware identiteit verborgen hield achter zijn masker. Aan de hand van een brief, vertel ik de leerlingen over zijn afstammeling. Hij heeft een afstammeling die, volgens hem, net zo ongelukkig en verborgen zal leven als hij zelf. Toetanchamon werd, dankzij een scarabee, bijgestaan door de verschillende goden. Zij hielpen hem uitzoeken welke aspecten hem echt gelukkig maakten in het leven. Via een brief in een oud kistje in de kast van mijn overleden grootmoeder ben ik dit te weten gekomen. Maar ik moet verschillende opgaven uitvoeren om erachter te komen wie de afstammeling van Toetanchamon is. Enkel zo kan ik hem de scarabee, de geluksbrenger, bezorgen. Het boek heeft me geholpen om een duidelijk thema voor ogen te krijgen. Het thema 'maskers' vormt de rode draad doorheen mijn workshop.

De leerlingen krijgen eerst informatie over wie Toetanchamon is in een kort inleidend verhaal over het oude Egypte. Er is ruimte voor interactie tussen de begeleider en de leerlingen en de leerlingen onderling. Door deze interactie blijven de leerlingen betrokken en geboeid. Het begrip 'masker' wordt aangehaald en de leerlingen krijgen de kans om zelf te verwoorden wat Toetanchamon hiermee bedoelt. Vervolgens kiezen de leerlingen drie talentenkaartjes. Ze verwoorden waar ze zelf goed in zijn en helpen elkaar hierbij. Hierna gaan de leerlingen aan de slag met de leeractiviteiten. Op deze manier ontdekken ze de naam van de afstammeling van Toetanchamon.

Tijdens de leeractiviteiten van de workshop worden leerlingen doorheen verschillende opdrachten begeleid. De verschillende domeinen zoals taal, wiskunde, mens en maatschappij komen aan bod. Maar niet enkel de schoolse vakken krijgen een plaats in de workshop, ook de sociale vaardigheden zoals samenwerken, in gesprek treden, zich weerbaar opstellen,... komen aan bod. Op deze manier krijgen zij de kans om nieuwe talenten van zichzelf te ontdekken zodat ze deze in een later stadium kunnen uitdiepen. Als afsluiter van de workshop zijn er twee muzische opdrachten voorzien. Elke opdracht wordt gegeven door een van de goden die Toetanchamon bijstaan. Elke god stelt zichzelf voor en vertelt over welk talent hij of zij beschikt. Op die manier gaan de leerlingen deze talenten koppelen aan hun eigen kunnen.

Aan het einde van het verhaal ga ik samen met de leerlingen speculeren over de mogelijke afstammeling van Toetanchamon. Dit blijkt Adam te zijn. Een jongen, geboren in het jaar 2014, waarvan de vader uit Egypte komt. Er worden enkele foto's van de jongen getoond aan de leerlingen en ik beloof hen dat ik de scarabee aan Adam zal bezorgen.

8 De toetsing van de praktijk aan het theoretisch kader

Op vrijdag 19 mei 2017 voerde ik voor de eerste keer mijn product uit op de zolder van de Abdij van Herkenrode. Hiervoor nodigde ik mijn stageklas 6A van basisschool De Griffel samen met hun klasleerkracht, Kelly Lange, uit. De klas bestond uit 21 leerlingen en zij spendeerden een voormiddag aan deze workshop.

De workshop werd door de leerlingen ervaren als een nieuwe manier van leren. De leerlingen waren geboeid en betrokken doorheen heel de workshop. Ook de klasleerkracht was aangenaam verrast door de manier van leren die tijdens de workshop werd aangeboden. Ikzelf ondervond deze workshop als leerrijk en vernieuwend. Tijdens het reflectiemoment met Bart, na de workshop, kreeg ik opbouwende feedback en enkele tips om de workshop nog te verbeteren.

Voor de start van de workshop was ik wat zenuwachtig, maar dat verdween al snel naarmate het verhaal vorderde. Aangezien ik maar een voormiddag had, omwille van omstandigheden in de planning van de school, voelde ik me wel wat gehaast tijdens het vertellen van het verhaal. Bart en Kyala vertelde mij achteraf dat zij hier niets van gemerkt hadden, wat een opluchting was voor mij. De leerlingen waren geboeid door het verhaal over mijn overleden oma en de brief van Toetanchamon. Door het verhaal te betrekken in mijn persoonlijk leven, bleef het geloofwaardig. De interactie met de leerlingen zorgde voor een hoge graad van betrokkenheid bij de leerlingen. Veel leerlingen hebben zelf al een grootouder verloren of weten wat dit verdriet betekent en konden zich daarom inleven in het verhaal. Het verhaal van mijn overleden oma had ik nog sterker kunnen onderbouwen door een doodsprentje of een foto van haar te tonen. In het verhaal vond ik in de kast van mijn oma een oud kistje met daarin een brief van Toetanchamon en een scarabee. Het kistje was een zeer oud kistje uit de kringloopwinkel, dat zorgde voor de geloofwaardigheid bij de leerlingen. De brief in het kistje was geschreven op handgedrukt papier en had het uiterlijk van papyrus.

Tijdens het verhaal kregen de leerlingen ook meer informatie over Toetanchamon. Ik vertelde hen wie de vader van Toetanchamon was en hoe hij regeerde over Egypte. Daarna vertelde ik over Toetanchamon zelf en zijn regeerperiode. Deze uitleg had ik onderbouwd met een aantal foto's in een Powerpoint. Deze was eerder sober opgebouwd. De informatie die gegeven werd was nuttig, maar wel veel. Hoewel ik vind dat de informatie niet ingekort zou moeten worden, kan een aantrekkelijker Powerpoint er wel voor zorgen dat het voor de leerlingen nog boeiender is om te luisteren naar de gegeven informatie. Tijdens dit deel van het verhaal liet ik de leerlingen ook kennis maken met de regeerperiode van Ramses, de opvolger van Toetanchamon. Ik toonde hen aan de hand van een videofragment hoe het leven van de Egyptenaren er vroeger uitzag. Hierna heb ik het videofragment kort met de leerlingen besproken. Interactie is in deze fase erg belangrijk zodat het videofragment nog meer tot zijn recht komt en zijn functionaliteit niet verliest.

De leerlingen kregen tijdens het verhaal al twee opdrachten van goden. Voor de eerste opdracht moesten de leerlingen nadenken over zichzelf en hun talenten. Hiervoor mochten de leerlingen drie talentenkaartjes kiezen. Dit deel werd tijdens mijn try-out heel erg ingekort. Naar de toekomst toe zal ik nog meer inspelen op deze kaartjes. De leerlingen hebben de kans niet gekregen, door tijdsgebrek, om hun gekozen kaartje toe te lichten. Na de opdrachten kregen ze de kans om hun gekozen kaartje te wisselen met een ander kaartje. Ook hier moet er meer ingespeeld worden op de veranderende kaartjes.

Na het verhaal gingen de leerlingen met de opdrachten aan de slag. De kinderen werden opgedeeld in vier groepen. Elke groep werkte aan een opdracht. Na elke opdracht moesten de leerlingen doorschuiven. Op deze manier kreeg ieder de kans om elke opdracht te doorlopen. De gevarieerde opdrachten motiveerde de leerlingen om aan de volgende opdracht te beginnen. Een van de leerlingen deed de uitspraak: "Dat is hier wereldoriëntatie, taal en wiskunde door elkaar". Dat was aangenaam om te horen en gaf mij de bevestiging dat de leerlingen zelf door hadden dat ze vakoverschrijdend aan het leren waren. Bij elke opdracht kregen de leerlingen slechts één opdrachtenfiche. Hierdoor waren zij verplicht om goed samen te werken. Naar de toekomst toe zou ik de leerlingen er wel op wijzen dat ze elk een stukje van de opdracht moesten lezen. In sommige groepjes gebeurde dit al wel, in andere niet. De opdrachtenfiches waren duidelijk en gestructureerd voor de leerlingen waardoor zij zelfstandig aan de slag konden. De opdrachten waren op gebied van tijdsbesteding allemaal goed op elkaar afgestemd, behalve de opdracht met het meten van de oppervlakte van de piramides. Dit heb ik op het moment zelf kunnen opvangen door de leerlingen te helpen bij het meten van de oppervlakte. Dit hielp de leerlingen, maar hierdoor hebben ze de opdracht niet volledig zelfstandig kunnen uitvoeren.

Wanneer alle groepen de opdrachten doorlopen hadden kwamen ze, dankzij de verkregen letters tijdens de opdrachten, uit op de naam 'Adam'. Dit was de afstammeling van Toetanchamon. Adam bleek dan mijn half-Egyptische neefje te zijn. Door enkele foto's van hem te laten zien, kreeg de echtheid van het verhaal weer een boost. De leerlingen vroegen mij om een foto te maken van de kleine jongen wanneer ik hem de scarabee gaf. Zo gezegd, zo gedaan. Ik bezorgde hen achteraf deze foto als bevestiging dat hun missie geslaagd was.

Als afsluiter van de workshop mochten de leerlingen zelf een masker ontwerpen met de aangeboden materialen. Dit was voor hen een uitdagende opdracht waarin ze hun creativiteit ten volle konden uiten. Door het gebrek aan tijd hebben de leerlingen de tweede muzische opdracht niet kunnen uitvoeren. Tijdens deze taak mochten de leerlingen muziek maken aan de hand van de namen van de goden en met behulp van instrumenten. Wanneer de leerlingen een hele dag naar de workshop komen, is het de bedoeling dat alle leerlingen, in wisselwerking, beide muzische opdrachten doorlopen.

Aan het einde van de workshop heb ik de leerlingen oprecht bedankt voor hun aanwezigheid en hun hulp. Zelf kreeg ik van de leerlingen en van de klasleerkracht ook een bedankje voor de leuke voormiddag.

Dankzij het reflectiemoment met Bart aan het einde van mijn try-out, kon ik gerichte aanpassingen doen aan mijn workshop. Ik heb de Powerpoint en de opdrachten aangepast met behulp van de tips die ik kreeg tijdens dit reflectiemoment.

9 Conclusie

Uit mijn literatuurstudie, de try-out en mijn eigen bevindingen tijdens de stageperiodes kan ik beamen dat leerlingen nood hebben aan een nieuwe krachtige leeromgeving waarin ze steeds worden uitgedaagd om meer te willen weten. Dit om het steeds herhalende stramien in het onderwijs te doorbreken. Kinderen hebben meer nood aan zelf ontdekkend leren in een zinvolle context. Op deze manier kunnen leerkrachten de betrokkenheid, het enthousiasme en de motivatie bij de leerlingen om te leren vergroten. Leerkrachten verschuilen zich vaak achter het gegeven dat ze mee moeten met de rest van de groep en dat ze niet kunnen afwijken van het stereotype schoolsysteem. Dit is volgens mij niet enkel uit tijds- of ruimtegebrek, maar omdat ze zich niet gespecialiseerd genoeg voelen om deze uitdaging aan te gaan. Ze hebben geen voeling met het werken in een nieuwe leeromgeving zoals tijdens de workshops die gegeven worden op Willewete. De workshops zijn dus niet alleen bevorderlijk voor de leerlingen, maar ook voor de leerkrachten zelf. De medewerkers van Willewete beschikken over de nodige deskundigheid om de leerkrachten bij te sturen in het bieden van een nieuwe leeromgeving voor kinderen.

Na de gesprekken met mijn externe partner, Bart, en mijn promotor, mevrouw Heitzmann, kon ik zelf een duidelijke visie vormen over de nieuwe, krachtige leeromgeving voor kinderen. Het literatuuronderzoek kon deze visie nog sterker beamen. Toen dit voor mij duidelijk was, dacht ik aan de dingen waar ikzelf als leerkracht veel belang aan hecht bij kinderen, namelijk: dat kinderen zichzelf kunnen zijn en fier zijn op hun eigen talenten en mogelijkheden. We horen we steeds vaker dat kinderen zich verbergen achter een masker, doordat ze iemand anders willen zijn, niet tevreden zijn met zichzelf of gepest worden. Ik onderzocht de reden hiervoor en verwerkte dit in mijn workshop. Door dit onderwerp subtiel aan te halen bij de leerlingen, dachten zij hierover na maar werd het geen psychologisch gerichte workshop. De leerlingen konden op een aangename manier reflecteren over hun eigen kwaliteiten en moeilijkheden. Ze leerden dat het niet erg was om je af en toe achter een masker te verbergen, zolang je dit masker maar kon afzetten. Dit was voor mij de grote meerwaarde van mijn workshop.

Een ander pluspunt was dat de workshop het vakoverschrijdende doel nastreeft. De leerlingen gingen interactief, zelfstandig en creatief aan de slag met de verschillende leergebieden doorheen de leeractiviteiten.

10 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Als aanbeveling voor een vervolgonderzoek, gepleegd in het kader van Willewete, zou ik het ontwerpen van didactisch digitaal lesmateriaal voorstellen. Deze materialen kunnen gebaseerd worden op mijn eigen ontworpen materialen. Wanneer de materialen digitaal te verkrijgen zijn, gaan leerkrachten sneller geneigd zijn om deze in te zetten in hun eigen klaspraktijk. Zowel leerkrachten van het secundair onderwijs zouden hiermee aan de slag kunnen mits de eindtermen aangepast zouden worden. Ook denk ik dat het thema 'maskers' aangevat kan worden in de eerste of tweede graad mits de nodige aanpassingen in de aanpak van het thema. Als laatste kan er een onderzoek gevoerd worden naar de redenen waarom leerkrachten deze manier van werken niet willen of kunnen toepassen in hun klas en wat zij als belangrijk achten in hun onderwijspraktijk.

11 Reflectie op het doorlopen onderzoeksproces

Toen de vraag gesteld werd of ik wou samenwerken met de organisatie Willewete als opdracht voor mijn bachelorproef, had ik deze resultaten niet verwacht. Ik ben trots op het resultaat van de workshop maar ik heb dit onderzoeksproces vooral ervaren als een leerproces voor mezelf.

Dankzij de ervaring, de vele inspiratiemomenten met Bart, het gevoerde onderzoek en de uitwerking van de workshop is mijn visie op het onderwijs veranderd. Ik kan nu oprecht bevestigen dat wanneer je iets echt wil, je dit ook kan. Deze uitspraak link ik aan de leerkrachten in het huidige schoolsysteem. Ze verschuilen zich vaak achter het gegeven dat ze mee moeten met de rest van de groep en dat ze niet kunnen afwijken van het stereotype schoolsysteem. Dankzij de manier van leren, die wordt nagestreefd door Willewete, kunnen leerkrachten in hun eigen klas ervoor zorgen dat leerlingen gemotiveerder aan de slag kunnen. Door het bieden van een rijke leeromgeving waarin men vakoverschrijdend, interactief en creatief te werk gaat, zal het enthousiasme en de zin in leren bij kinderen stijgen.

De vele gesprekken met Bart hebben mij, zowel als leerkracht als persoon, sterker gemaakt. Door deze ervaring heb ik een geheel eigen onderbouwde visie op het onderwijs ontwikkeld. De vele raadgevingen van Bart neem ik met plezier mee naar mijn eigen klaspraktijk in mijn verdere loopbaan als leerkracht.

Ik heb enorm veel respect voor de medewerkers van Willewete en bewonder hen voor het brengen van deze nieuwe, creatieve en uitdagende manier van leren. Hierdoor kan ik Willewete ook met volle overtuiging aanraden aan scholen. De medewerkers op Willewete beschikken over de nodige deskundigheid om ook leerkrachten bij te sturen in het creëren van een krachtige leeromgeving.

12 Bronnenlijst

Boeken

- Beukenkamp, G. (2016). *De jongen achter het masker*, Hasselt, Uitgeverij Clavis
- Hadermann, E. en Van Ranst, E. (2011). *De bavianen van Toetanchamon*, Tielt, Uitgeverij Lannoo
- Houwer, G. (2011). *Ik, mezelf en wij: over de constructie van onze identiteit*, Leuven, University Press
- Layton Strom, L. (1999), *Het journaal van de Egyptische wetenschap*, Gent, Uitgeverij Abimo
- Macdonald, F. (1998). *De wereld in de tijd van Toetanchamon*, Harmelen, Uitgeverij Corona
- Rijksmuseum van Oudheden, (2004). *Farao's van de zon*, Gent
- Verkuyten, M. (2010). *Identiteit en diversiteit*, Amsterdam, University Press
- Olson, K. (2016). *Mental health of transgender children who are supported in their identities*, Verenigde staten, American Academy of Pediatrics

Website

- Pausenberger, P. (s.d.). *Meervoudige intelligentie van Gardner* [<http://www.migent.be/Introductie>]
- Rijksmuseum van Oudheden. (s.d.). *Toetanchamon*, Gent [<http://www.rmo.nl/onderwijs/museumkennis/verhalen/toetanchamon>]
- Robinson, K. (2006). *TED "Scholen doden de creativiteit"* [https://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity?language=nl]
- Wachelder, T. (2016). *Toetanchamon is het resultaat van incest* [<http://www.historien.nl>]
- Van Marwijk, F.(s.d.). *De maskers die mensen dragen* [www.lichaamstaal.com/]
- Berger, C. (2004). *Dodenmaskers*, Nederland [<http://www.cultuurwijzer.nl/oud/i000527.html>]
- Rijksmuseum van Oudheden. (2010). *Steen van Rosetta*, Gent [<http://vandaagindegeschiedenis.nl/27-september/>]

Artikels

- Kraaijvanger, C. (2013) *Was Nefertiti dan toch de moeder van Toetanchamon?* [<http://www.scientias.nl>]
- Staes, J. (2013). *Het onderwijs heeft kuddeschapen van ons gemaakt*. Retail detail. [<https://www.retaildetail.be/nl/news/retaildossier/jef-staes-het-onderwijs-heeft-kuddeschapen-van-ons-gemaakt>]
- Verstraete, A. (2015). *Gouden dodenmasker Toetanchamon oorspronkelijk gemaakt voor Nefertiti*, De Redactie

Werkstuk

- Boes, C. (2016). *Bachelorproef Workshop Willewete Tempo*, Hasselt
- Heitzmann, G. (s.d.). *Cursus Tijd: De Prehistorie en de Oudheid*, Hasselt

13 Bijlagen

13.1 De ingevulde evaluatiefiche door de leerkracht

De workshop – Ontmaskerd				
Evaluatie voor de leerkracht				
Naam van de school: <i>De Griffel</i>				
Klas: <i>6C</i>				
Datum van het bezoek aan de workshop: <i>19 mei 2017</i>				
Wat vond u in het algemeen van deze workshop?				
<i>Toffe workshop met een mix van fictie en non-fictie. De leerlingen waren van de start helemaal mee met het verhaal.</i>				
Wat vond u verrassend / leerrijk aan de workshop?				
<i>Korte schets van het levensverhaal van de Egyptische farao, de korte maar pakkende en leerrijke geschiedenis in "harder werk".</i>				
Beoordeel volgende aspecten: <i>modulen over de eigen talenten,...</i>				
	😊	🙂	😐	☹️
De idee				
de originaliteit, de creativiteit		✓		
De inhoud				
de waarde, de nagestreefde leerplandoelen		?		
de gebruikte materialen		✓		
De organisatie				
de dagindeling		<i>Tijd was wat kort voor het muzisch gedeelte</i>		✓
de locatie		✓		
De begeleiding				
het ontvangst	✓			
de leiding doorheen het verhaal	✓			
de begeleiding tijdens de leeractiviteiten		✓		
Het muzische aspect				
de originaliteit, de creativiteit		✓		
Deze opmerking wil ik nog graag meedelen:				
<i>Een leuk eindwerk! Voor een tijdje super gedaan!</i>				
Bedankt!				

13.2 De ingevulde evaluatiefiches door de leerlingen

De workshop – Ontmaskerd	
Evaluatie voor de leerling	
Naam van de school:	De Griffel
Klas:	6C
Datum van het bezoek aan de workshop:	19 mei 2017
Vond je deze workshop leuk?	
ja het was heel interessant en historisch.	
Wat heb je bijgeleerd vandaag?	
Dat een kever heel heilig is voor de Egyptenaren. (Scarabeë), over de farao's	
Welke opdracht vond je gemakkelijk?	
Ik vond ze allemaal nog te doen	
Welke opdracht vond je moeilijk?	
Ik vond geen enkele opdracht moeilijk vond ze allemaal best te doen.	
Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?	
We zullen je missen!	
Dankjewel!	

De workshop – Ontmaskerd

Evaluatie voor de leerling

Naam van de school: *De griffel*

Klas: *6C*

Datum van het bezoek aan de workshop: *19/5/17*

Vond je deze workshop leuk?

ja ik vond het fijn

Wat heb je bijgeleerd vandaag?

ik heb geleerd over toetanchamon

Welke opdracht vond je gemakkelijk?

De zinnen maken met hieroglyfen

Welke opdracht vond je moeilijk?

met de atlas de hoofdstad van Egypte zoeken

Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?

je bent een fijne juf geweest

Dankjewel!

Milan

De workshop – Ontmaskerd

Evaluatie voor de leerling

Naam van de school: *De griffel*

Klas: *6C*

Datum van het bezoek aan de workshop: *19 mei*

Vond je deze workshop leuk?

Ik vond de workshop origineel en superleuk

Wat heb je bijgeleerd vandaag?

Ik heb bijgeleerd over farao's die ik niet kende

Welke opdracht vond je gemakkelijk?

Ze waren allemaal wel gemakkelijk de opdracht met de atlas was het gemakkelijkst

Welke opdracht vond je moeilijk?

De opdracht met de oppervlakte van de driehoek

Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?

Je was een toffe stagere

Dankjewel!

Mina

De workshop – Ontmaskerd
Evaluatie voor de leerling

Naam van de school: *De Spiffel*

Klas: *6C*

Datum van het bezoek aan de workshop: *(19 Mei) 19 mei*

Vond je deze workshop leuk?

Ja, omdat ik het leuk vond dat je ons iets meer leerde over het Egyptisch verleden op een zeer leuke manier.

Wat heb je bijgeleerd vandaag?

Ik heb vandaag iets bijgeleerd over het koninkrijk van Egypte.

Welke opdracht vond je gemakkelijk?

De makkelijkste opdracht was degene waarin we de hoofdtekst van een Egyptische tekst moesten zoeken.

Welke opdracht vond je moeilijk?

De moeilijkste opdracht was degene waarin ^{we} de spreuk moesten berekenen.

Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?

Dat je een kop leekachtig zou worden?

Dankjewel!

De workshop – Ontmaskerd

Evaluatie voor de leerling

Naam van de school: *De Grillel*

Klas: *6C*

Datum van het bezoek aan de workshop: *17 mei 19 mei*

Vond je deze workshop leuk?

Ja, omdat je zelf dingen kon doen en dat ze heel duidelijk maak

Wat heb je bijgeleerd vandaag?

waarom bevers ~~at~~ best wel heilig zijn in ~~de~~ Egypte

Welke opdracht vond je gemakkelijk?

de twee opdrachten met hiëroglifen ~~ontz~~ ontzighen

Welke opdracht vond je moeilijk?

opzoeken in de Atlas

Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?

Ik ga je missen !!! ☹️ Abme

Dankjewel!

De workshop – Ontmaskerd

Evaluatie voor de leerling

Naam van de school: *De Griffel*

Klas: *6C*

Datum van het bezoek aan de workshop: *19/5/2014*

Vond je deze workshop leuk?

*Ja, de powerpoint vond ik interessant en duidelijk.
De maskers maken ook, want er waren veel spellen
voorbij.*

Wat heb je bijgeleerd vandaag?

Over de farao en Egypte

Welke opdracht vond je gemakkelijk?

Die met het opzoeken met de atlas

Welke opdracht vond je moeilijk?

*De opdracht met de herogliefen vond ik
moeilijker*

Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?

Dankjewel!

De workshop – Ontmaskerd

Evaluatie voor de leerling

Naam van de school: *De Griffel*

Klas: *6C*

Datum van het bezoek aan de workshop: *19/5/2017*

Vond je deze workshop leuk?

ja, de meeste leeruitstappen moet je staan en luisteren naar dingen die je niet wilt weten

Wat heb je bijgeleerd vandaag?

over de farao en Egypte

Welke opdracht vond je gemakkelijk?

valt mee

Welke opdracht vond je moeilijk?

geen, alles viel nog mee

Is er nog iets wat je mij graag wil zeggen?

nee

Dankjewel!

13.3 Goedkeuring publicatie in DoKs

Publicatie bachelorproef en/of samenvatting

Ik, ondergetekende

Van Clé

Eline

Studentennummer: 11304060

geef de PXL hierbij de uitdrukkelijke en onvoorwaardelijke toelating om [kies 1 of 2, doorhalen wat niet van toepassing is]

- 1 de SAMENVATTING van de bachelorproef**
- 2 de SAMENVATTING + INTEGRALE TEKST en de bijhorende illustraties en bijlagen van de bachelorproef met als (voorlopige) titel**

Workshop Willewete - Ontmaskerd

evenals alle nuttige en praktische informatie omtrent deze bachelorproef op te nemen in een daartoe speciaal opgezette databank en deze databank via het internet toegankelijk te maken voor alle mogelijke geïnteresseerden.

Voor de opname van mijn bachelorproef in de databank, voor de verspreiding via internet en voor het gebruik van de afgeleide producten vraag ik geen vergoeding aan de PXL. Mijn toestemming geldt voor de hele beschermingsduur van mijn bachelorproef. Ik heb tot 15 september eerstkomend de tijd om deze toelating in te trekken indien zou blijken dat de opgenomen informatie een vertrouwelijk karakter heeft of indien het stagebedrijf of ikzelf voor de beschreven technologie een octrooi wens aan te vragen. Indien ik dit wens te doen, moet ik de bibliotheek van de PXL hiervan voor 1 juli schriftelijk op de hoogte brengen. Indien ik in de eerste zitting niet geslaagd ben en de bachelorproef moet herschrijven, vervalt deze toelating automatisch.

Ik verklaar dat mijn werk onuitgegeven is en dat ik niemand het exclusieve gebruik van voornoemde rechten, waarmee deze verklaring in strijd zou kunnen zijn, heb toevertrouwd. In geval derden aanspraken zouden laten gelden op de gehele of een gedeelte van de tekst van de bachelorproef of op de in de bachelorproef gebruikte illustraties, zal ik de PXL hiervoor vrijwaren.

Plaats + Datum

Hasselt, 22/05/2017

Handtekening

Eline Van Clé

13.4 De brief voor de externe partner

Hasselt 19 september 2016

Beste externe partner

Als Professionele Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs is het onze taak om elke student op te leiden tot een leraar die de eigen onderwijspraktijk voortdurend in vraag durft te stellen en wil innoveren. Wij waarderen het dat u hieraan wil meewerken.

Omdat we ernaar streven dat de student een praktijkprobleem uitwerkt samen met u willen we opvolgen of er daadwerkelijk contacten tussen u beiden hebben plaatsgevonden. Wij vragen de student minstens vier gesprekken met u in te plannen.

Mag ik u vriendelijk vragen onderstaand formulier ingevuld en gehandtekend terug te bezorgen aan de student?

Alvast bedankt voor de samenwerking en voor het vertrouwen dat u in onze hogeschool stelt.

Met vriendelijke groeten

Dorien Wassink
Coördinator zelfstandige projecten
PXL-Education
dorien.wassink@pxl.be

Hierbij verklaar ik Bart Van Puyenbroeck (naam en
voornaam) van school Willemsv. dat
Eline Van Clé (naam en voornaam student)
minstens vier maal een gesprek met me voerde wat betreft de inhoudelijke en/of
vormelijke vormgeving van het zelfstandig project.

Handtekening:

.....

13.5 De bevestiging van de overlegmomenten met de externe partner

Overlegmomenten met de externe partner

Hierbij verklaar ik, Bart Van Puyenbroeck, dat Eline Van Clé minstens vier keer een gesprek met me voerde in verband met de inhoudelijke en / of vormelijke vormgeving van het zelfstandig project.

De gesprekken werden gevoerd op:

- vrijdag 07/10/2016
- vrijdag 04/11/2016
- woensdag 25/01/2017
- maandag 20/03/2017
- woensdag 19/04/2017
- zaterdag 06/05/2017
- zaterdag 13/05/2017
- donderdag 01/06/2017

Eline Van Clé nam, als begeleider, deel aan de volgende workshops:

- dinsdag 20/12/2016 → Vliegen
- vrijdag 23/12/2016 → Vliegen
- vrijdag 31/03/2017 → De Zolderling

Ik bevestig ook dat Eline Van Clé haar try-out uitvoerde op:

- vrijdag 19/05/2017

Ondergetekende

Bart Van Puyenbroeck

Ondergetekende

Eline Van Clé

